

Щоб із впевненістю дивитися вперед

**Історики Ужгородського національного
університету по-новому осмислюють
історичне минуле Закарпаття**

Уже після проголошення незалежності України в середовищі закарпатських істориків розпочалися тривалі дискусії з приводу реанімації історичної правди, тернистого минулого Закарпаття. З'явилися перші узагальнюючі посібники з історії Закарпаття. Це відомі праці Андрія Олашина "Історія Закарпаття" (1992 р.) та Юрія Мудри "Наш край — наша історія" (1994 р.). У 1997 р. проф. Дмитро Данилюк видав "Історію Закарпаття в біографіях і портретах". Під керівництвом проф. Івана Ірнчака побачили світ два томи "Нарисів історії Закарпаття" (1993, 1995 рр.). Минулого року вийшов і довгоочікуваний третій том. Втім прискіпливі критики справедливо вказували на методологічну заангажованість праць, недосконалість концепції історії нашого краю, брак фактографічного матеріалу.

Водночас за роки української незалежності творчо зростала нова генерація істориків Закарпаття. Багато молодих дослідників захистили кандидатські та докторські дисертації, видали низку монографій, сотні наукових статей, у яких висвітлювали так звані "білі плями" історії нашого краю. Це — різнопланова тематика духовно-культурного, етнополітичного та суспільно-політичного розвитку Закарпаття. Наразі постає нагальна проблема зібрати воєдино творчі потуги істориків краю і по-новому представити минуле Закарпаття. Цього очікують як студентська молодь, так і учні загальноосвітніх шкіл області, вчителі-краєзнавці, всі, хто цікавиться історичним минулим нашого краю.

Нещодавно в науково-дослідному інституті Карпатознавства УжНУ відбувся "круглий стіл" професійних істориків краю. На порядок денний було винесено тільки одне питання — обговорення проекту багатотомної історії Закарпат-

тя. Серед присутніх були директор інституту Карпатознавства професор М.Веґеш, професори Д.Данилюк, В.Котигорошко, доценти С.Федака, В.Фенич, Р.Офіцинський, І.Ліхтей, молоді кандидати наук та здобувачі. Участь у засіданні взяв і завідувач відділу всевітньої історії і міжнародних відносин Інституту історії України НАН України проф. Степан Віднянський.

Під час тривалої дискусії вчені розглянули декілька проектів написання історії Закарпаття. Дебатувалися питання історіографічного та методологічного плану, хронологічні рамки проєктованих томів та розділів. Порушувалася і проблема залучення до написання узагальнюючої праці нинішніх аспірантів та здобувачів.

У ході обговорення науковці зійшлися на думці написання історії Закарпаття в п'яти томах під робочою назвою "Закарпаття крізь віки". Перший том охоплюватиме період із найдавніших часів до X ст. (керівник — проф. В.Котигорошко). Проєктований другий том присвячений хронологічному відтинку від часів входження Закарпаття до складу Угорського королівства і до кінця XVIII ст. (керівники — доценти С.Федака і В.Фенич). Проф. Д.Данилюк є керівником авторського колективу третього тому, який висвітлюватиме період XIX — поч. XX ст. Відомі історики С.Віднянський та М.Веґеш керуватимуть написанням четвертого тому колективної праці (1918—1945 рр.). Останній п'ятий том висвітлюватиме історію краю радянської та сучасної доби (від утворення Закарпатської області УРСР і до нинішніх днів). Керівниками авторського колективу цього тому визначено доцентів Р.Офіцинського та М.Зана.

Приємно відзначити, що вже є попередня домовленість про видання книги видавництвом "Карпати". Саме тут у 2002 році за сприяння керівництва облдержадміністрації було видано унікальну працю "Вони боронили Карпатську Україну". Праця, як відомо, стала лауреатом премії на "Книжковому Миколаї" в Ужгороді як найкраще наукове видання.

Передбачається, що до написання колективної праці будуть залучені більше двох десятків учених-істориків Закарпаття та інших регіонів України. Автори зацентрували увагу на історії краю, духовно-культурному й етнополітичному розвитку Закарпаття модерного та постмодерного часу. Видання буде оформлено відповідними художніми ілюстраціями, необхідними алфавітними покажчиками прізвищ та географічних назв. Це вкрай важливо, адже впродовж віків назва нашого краю змінювалася, зазнавали змін назви населених пунктів Закарпаття. Про це в окремих наукових статтях писали як історики, так і філологи.

Отож настала черга уніфікувати багатий фактичний матеріал з історичного минулого Закарпаття. Можна констатувати: історики зайнялися важливою "сродною справою" — відтворити антураж минулого рідного краю. Правдиво збагнувши наше минуле, ми зможемо з упевненістю дивитися вперед, творити майбуття. І тоді здобуде реальне визнання відомий вислів древніх: "історія — вчителька життя"!

Михайло ЗАН,
кандидат історичних наук.